

К. О. Медолазов, студент групи ПЗП-20-3 (*ХНУРЕ, Харків*)

Л. І. Бадєєва, кан. іст. наук, доц. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

МОВА ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ

In this article I am trying to describe all the main issues of language: the role of the language of the nation as a component of state formation, defining it as a common natural right of individuals who identify with the relevant linguistic ethnic group, the status and meaning of the state language, their differences from the status and meaning of the official language and from the role of national minority languages.

Питання мови як чинника національної самоідентифікації порушувалося протягом багатьох років. Враховуючи сьогоденне становище України на світовій арені, додає цьому питанню більшої актуальності. Метою роботи є дослідження мови як чинника національної самоідентифікації та розгляд цієї теми через призму років.

Дослідження цієї теми займалися такі історики: В. Іванишината, Я. Радевич-Винницького у своїй роботі «Мова і нація». Також це були так визначні науковці як Г. Бурячок, І. Дзюба та І. Огієнко. Але, все ж таки є деякі області у цій темі, які не досить детально вивчені.

Мова – потужне знаряддя, символічний інструмент консолідації нації. Чи не найпершою спробою з'ясування мовного консолідуючого чинника можна назвати доробок істориків В. Іванишината, Я. Радевич-Винницького «Мова і нація». Праця в лаконічній формі тез широко висвітлює мовознавчу проблематику, пов'язану із суттю, роллю та функціонуванням мови в суспільстві. Так, автори стверджують, що «нація – найвища природна форма об'єднання людей. Мова – головна ознака нації. Мова виражає єдність держави, тому кожна держава постійно опікується мовними проблемами суспільства, визначаючи одним з найважливіших чинників самоутвердження нації – держави – державний статус її мови, який законодавчо забезпечує її функціонування в усіх без винятку сферах суспільного життя. Спілкуючись рідною мовою і зберігаючи культурні традиції, нація в змозі активно стверджувати й захищати національні інтереси.

З серпня 1991 року, коли Україна здобула незалежність, перед нею постало питання будівництва нової держави. Цей процес, як показали вісімнадцять минулих років, є дуже складним і пов'язаний з багатьма труднощами.

Одним із вагомих чинників, від якого залежить успіх державотворення, є дотепер не вирішене мовне питання, навколо якого відбуваються гострі суперечки між представниками різних політичних кіл. Представники однієї

сторони віддають перевагу двомовності, посилаючись при цьому на досвід багатьох держав заходу, де є подібні впровадження й апелюють до вирішення мовного питання в сторону узаконення двомовності. Прикладами можуть слугувати: Швейцарія, де офіційними мовами, поряд з ретро-романською, є німецька, французька й італійська; Канада, в якій офіційними є французька та англійська мови; Бельгія, де офіційними є три мови – французька, німецька та нідерландська.

Прихильники протилежної сторони наполягають на тому, щоб у державі була офіційною одна мова – українська, що виконує роль базису, на якому ґрунтується ментальність, національний характер, національна свідомість, духовність, культура. А за ними – історія народу, його земля, національна ідея, соборність і державність нації, її доля і шлях у майбутнє. Занепадає мова – зникає і нація. Коли ж мова стає авторитетною, перспективною, необхідною і вживається, насамперед, національною елітою, сильною і високорозвиненою стає як нація, так і держава. Мова без своєї держави беззахисна і згасає. Держава без своєї мови втрачає істотні ознаки суверенітету – культурного та інформаційного, зрештою, засадничо-ідеологічного. Сьогодні навіть потужні англійські держави дбають про свій мовний суверенітет.

Таким чином, підводимо такі підсумки нашої роботи:

1) українська мова сьогодні і в перспективі є вагомим чинником у будівництві держави та консолідації українського суспільства у націю;

2) механізм впливу мовного чинника на процес згуртування нації приводиться в рух авторитетом мови;

3) у різних частинах України простежується єдина тенденція орієнтуватися на українськомовну державу при ліберальному ставленні до мов національних меншин;

4) авторитет корінної мови в Україні на сьогодні недостатній для виконання нею повною мірою процесу державотворення;

5) вирішальним для піднесення авторитету української мови є формування національно свідомого громадянина;

Література

1. Бурячок Г. А. «Просвіта»: історія та сучасність (1868–1898). – К. : Веселка, 1998. – 308 с.
2. Больман І. Мовні війни у Європі. Європейська хартія регіональних та меншинних мов / Пер. з фр. – К. , 2007. – 280 с.
3. Вакарчук І. Мета реформ у вищій школі – якість і доступність освіти // Вища школа. – 2009. – № 4. – С. 13–15.
4. Дзюба І. М. Починаймо з поваги до себе: ст., доп. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2002. – 59 с.
5. Огієнко І. Психологія мови // Рідна мова. – 1937. – Ч. 5. – С. 199.
6. Томенко М. Сучасний українській патріотизм, або Як об'єднати Україну // Уряд. кур'єр. – 2005. – 16 лип.